

Ukko ja hauki

(Uusi tulkinta kansansadusta)

Oli sumuista. Valtteri oli lähdössä jokapäiväiselle kalareisulleen. Hyytävän kylmä viima tempaisi hatun ilmaan eikä takki meinannut pysyä päällä.

Rahtilaivat ankkuroituivat satamaan ja muut veneilijät sitoivat veneensä laituriin.

Vain Valtteri uhmasi henkeään menemällä myrskyvään aallokkoon.

Kun Valtteri oli viimeinkin päässyt merelle lukuisten kummellusten jälkeen, hän yritti tuskaisesti päästä verkkojensa luo mutta tuloksetta, sillä myrskytuulet riepottivat hänen venettään armottomasti. Valtteri luovutti. Aallot löivät rantaan, kun Valtteri löntysteli litimärkänä laiturille. Hän mutisi itselleen:

-Kaikkea sitä on nähty, muovipusseja kalojen sisälmyksissä ja kalaverkkoja täynnä roskia, mutta eipä ole ennen ollut tällaista myrskyä!

Yhtäkkiä joku ilmestyi hänen selkensä taakse ja kysäisi:

-Jokos sitä kalaa on tullut? Pitää säästää rahaa, jotta päästäisiin syömään vihdoinkin jotain muuta kuin kaloja. Vesi nousee kielelle kun ajattelen vasikanfileerullien ihania makuyhdistelmiä.

Valtteri kääntyy ja huomaa, että hänen vaimonsa Marjatta seisoo hänen edessään.

-Kulta, ei tällaisessa myrskyssä saa silakan silakkaa! Valtteri toteaa.

- Äläs ukko yhtään pakene velvollisuuksiasi. Minä tahdon jääkaapin täyteen punaista lihaa. Lisäksi olisi ihanaa päästä kokemaan taas porsaanfilee! Ja Wellingtonin pihvi, aah, voi että! Marjatta unelmoi.

Seurasi kiusallinen hiljaisuus, kunnes Valtteri sanoi:

-Äh, hyvä on! Mutta en lupaa mitään! Älä tuomitse minua, jos tulen kylmissäni ja ilman saalista kotiin.

Kun Valtteri oli kivunnut taas veneensä kyytiin onkineen ja kalaverkkoineen, Marjatta vilkutti hänelle ivallinen ilme kasvoillaan, ikään kuin varmistaakseen, että Valtteri tosiaan ymmärsi kärsineensä tappion heidän kiistassaan. Toisinaan Marjatta kävi Valtterin hermoille, mutta Valtteri yritti olla mahdollisimman ystävällinen ja kiltti — vaikka se Marjatan kanssa aika hankalaa olikin.

- Vai että tässä pitäisi punaista lihaa mussutella, Valtteri kirosi itsekseen.

- Minähän tässä ajattelin pescovegetaristiksi ryhtyä, se lihan tuotanto on vielä niin saastuttavaakin, Valtteri mumisi.

Hetken päästä...

Valtteri oli päässyt keskelle hyytävän kylmää Itämerta. Vene keikkui hurjasti puolelta toiselle, ja tärisi hillittömästi. Äkkiväimästä ongen päädyssä olevaan koukkuun kuitenkin tarrautui jotain. Valtteri veti sen vedestä ja ihasteli näkemäänsä, hänen edessään oli mahtava kala.

Hän ihasteli saalistaan ja totesi lumoissaan:

- Nyt on kyllä haukea koko vuodeksi! Eukkoni on kyllä parasta olla tyytyväinen!

Varovaisesti Valtteri irrotti sen koukusta ja laski hellästi ämpäriin.

Yhtäkkiä kala kuitenkin sopersi kimeällä äänellä:

- Ukko, armahda minua, päästä minut takaisin meren syövereihin. Saatan olla sinulle vielä hyödyksi, toivotpa mitä tahansa minä teen sen!

Valtteri katsoi kauhuissaan puhuvaa kalaa ja hieroi ihmeissään silmiään.

- E-e-ethän sinä nyt voi puhua! Olet vain kala, siis hauki.

- Kyllä, olen hauki, *Esox lucius*in sukua, sanoi kala ylväästi.

Ukko änkytti:

- E-esox luc-

- *Esox lucius*, meidän tieteellinen nimi, eikös olekin hienoa! kala totesi.

- Lausu vain se, kun tarvitset apuani, mutta ei tuollaista piipitystä, vaan kovaan ääneen niinkuin "seesam aukene", tiedäthän, tai "siipirdium lentiusa", jos sinulle on sen ihmeen velhopojan satuilut tuttuja.

Valtteri otti kalan häkeltyneenä ämpäristä pois. Hän katsoi kalan kiiltäviä silmiä vaikuttuneena ja Päätti päästää kalan matkoihinsa. Heitettyään kalan veteen hän katsoi vedenpintaan muodostuvia renkaita.

Hetken päästä...

Valtteri saapui kotiin, ilman saalista. Hänestä nouseva löyhykä muistutti märän koiran hajua.

Seuraavana aamuna...

Valtteri heräsi hänen vaimonsa aiheuttamaan kovaan mekkalaan. Marjatta paiskoi ovia ja sadatteli samalla:

- Kaamea elämä minulla poloisella, aina saa mussuttaa sitä karmeaa, mutaista lohta!

Valtteria säählitti hänen isoäidiltään saatujen posliinilautasten kohtalo, kun hän kuuli taas yhden niistä iskeytyvän seinään ja putoavan pirstaleina lattialle.

Voitte vain kuvitella miten tuikealta Marjatan kasvot näyttivät, kun hän edellisiltana oli saanut kuulla Valtterin kohtaamisesta hauen kanssa. Koko kiroton yön eukko oli tömistellyt pitkin tuvan lattialankkuja ja potkiskellut ovia, ja meno oli jatkunut aamuun saakka.

Valtteri heräsi aatteistaan ja kuuli Marjatan huudahtavan:

-Minä en keitä sinulle tilkkaakaan kahvia ennen kuin sinä nouset ylös ja lähdet sen halvatus kalan puheille. Minä haluan liharuokani!

Lannistuneena Valtteri veti vaatteet niskaansa ja hiipi aamuyön pimeyteen.

Satamassa vallitsi hiljaisuus. Vain pari venettä lainehti kaukana horisontissa. Edellisiltan verrattuna sää oli hyvin tyyni.

Valtteri hyppäsi veneeseensä ja suuntasi kohti ulappaa.

Valtteri tunsu itsensä hölmöksi, kun hän leppeän aallokon säestämänä alkoi huhuilemaan kalan perään. Hänestä alkoi jo tuntua, että tämä kaikki oli vain typerää pilaa. Sitten hän kuitenkin rohkaistui, keräsi kaiken voimansa ja huusi niin, että lähisaarten kallioissa kaikui:

- Esox lucius, näyttädy!

Sillä hetkellä tapahtui jotain odottamatonta, taivas valkeni ja Valtterin vene rupesi keikkumaan uhkaavasti.

Valtteri yritti kuumeisesti saada veneensä pysymään tasapainossa.

Äkkiarvaamatta aalloista syöksähti kimmeltävä hahmo. Se lennähti Valtterin veneen yli ja katosi taas hyytäviin aaltoihin. Valtteri päästi vaikuttuneena huokauksen.

Kala nousi uudestaan pintaan ja katsahti häntä nyrpeästi.

- Jaahas, mitäs minä sanoin siitä äänenvoimakkuudesta, kala muistutti.
- No, anteeksi, anteeksi, Esox lucius, valtteri pahoitteli.
- Eipä mitään. Muuten, voit kutsua minua Valmaksiksi, kala totesi.

Ukko tuijotti Valmaksiksi esittäytynyttä kalaa vinosti. Kala huomasi Valtterin hämmentyneen ilmeen ja selvensi:

- Valma, tai Valmus, meidän haukiyhteisössä sukupuolella ei ole paljoa väliä.
- Mitäs sinä ukko haluat? Valma-hauki kyseli.

Valtteri epäröi ja alkoi jupista ääneen:

- Aina minä tottelen eukkoani! Minä voisin pyytää vaikka turvapaikkaa Los Angelesin roihuavien metsien keskellä asuville kodittomille tai vaikka puhdasta vettä kuivuudesta kärsivän Zimbabwen tuhansille aliravituille lapsille.
- Mitä sinä ukko siinä vihoittelet? kala kysäisee.
- No, eukkoni katsos pitää hyvin paljon liharuokista, niin voisitko mitenkään täyttää meidän jääkaapin eukkoni himoitsemilla lihakimpaleilla, Valtteri pyytää.

Kala katseli valtteria hämmästyneenä, mutta virkkoi sitten:

- Olkoon niin! Kun palaat tupaasi, löydät eukkosi liharuokien keskeltä ahmimasta.

Ja niin tapahtuikin. Kun Valtteri saapui kotiin, hän löysi vaimonsa tanssahtelemasta onnessaan lieden äärestä. Valtteri ei ollut nähnyt Marjattaa pitkään aikaan näin onnellisena. Hänen sydämessään läikähti. Tätä riemua kesti pari päivää, mutta ei valitettavasti sen pidempään.

Eräänä valoisana päivänä Valtteri perkasi keittiössä kalaa, kun hänen vaimonsa näppäili älypuhelintaan. Yhtäkkiä Marjatta nousi, löntysteli Valtterin luokse ja näytti pitkää listaa, joka jatkui jatkumistaan.

- Olen selaillut nettikauppojen sivuja ja tullut siihen päätökseen, että tarvitsen kaikki nämä asiat, Marjatta selitti.

Valtteri katsoi äimistyneenä listaa jonka Marjatta oli laatinut ja kysyi:

- Mistäs sinä olet ajatellut saada rahat tähän kaikkeen?
- Oletko unohtanut sinun anteliaan kalaystäväsi? Marjatta huomautti ivallisesti.
- Mutta Marjatta, oletko menettänyt järkesi, enhän minä voi siellä nyt koko ajan ravata, ukko totesi.

Marjatta tyrkkäsi puhelimensa ukolle ja kiisti hänen vastalauseensa:

- Kyllä voit, ota ja mene!

Kun Valtteri oli päässyt taas avomerelle, hänen mieleensä tulvi asioita, joita hän voisi korjata yhdellä toiveella. Maailmassa oli niin paljon vääryyksiä, ja Marjatta vain kohotti niiden lukumäärää järjettömillä mielihaluillaan.

Voisihan se Valma-hauki varmaan keksiä uutta teknologiaa mikromuovin poistamiseksi kaikilta maailman vesialueilta tai tarjota norpille enemmän keinotekoisia pesiä.

Yhtäkkiä Valtteri kuitenkin hätkähti, kun tunsu viileät vedenroiskeet kasvoillaan. Moottorivene oli kiitänyt Valtterin ohi ja pelästyttänyt hänet elävältä.

Valtteri kokosi itsensä ja karjaisi niin kovaa kuin vain ikinä pystyi:

- Esox lucius, näyttäydy!

Sillä hetkellä taivaalta rupesi satamaan pientä tihkua ja tuuli yltyi. Valma- hauki nousi pintaan.

- Terve ukkoseni, mikä sinut tänne toi? Valma-hauki kyseli.
- Tuota, vaimollani on taas kaikenlaisia tarpeita, mutisi Valtteri kaivaen samalla vaimonsa puhelinta esiin. Hän rupesi lukemaan vaimonsa toivelistaa, kunnes kala pysäytti hänet:
- Minun ei tarvitse kuulla enempää. Palaa kotiisi, löydät vaimosi postipaketikasojen seasta.

Kun Valtteri saapui kotiin, hän löysi Marjatan availemasta postipakettejaan.

Seuraavina viikkoina ukko sai todistaa lukuisia Marjatan riemunhetkiä:

Marjatta hekotti kun hän sai sovittaa upouutta pyjamaansa, hän maalasi uusilla vesiväreillään, hän katseli nettikaupasta saadun älykellon ominaisuuksia ja maiskutteli Thaimaasta kuljetettuja herkkujaan. Tätäkään iloa ei kestänyt pitkään.

Yhtenä kauniina päivänä Valtteri oli korjailemassa kalaverkkojaan kun äkkiarvaamatta Marjatta hiipi hänen selkensä taakse ja totesi:

- Minua kyllästyttää tämä nykytouhu, haluan vaihtaa maisemaa! Minä olen käynyt juttelemassa ystävättärieni kanssa kaupungilla, he kuulemma matkustelevat koko ajan! Muuten, se sinun kalasesi voisi hommata minulle yksityiskoneen! Siitä ystävättärieni olisivat kateellisia! Pääsisin vihdoin sinne Mauritiukselle tai Balille, tai vaikka Espanjaan! eukko vaahtosi.

Valtteri ei hetkeen saanut sanaa suustaan.

- Eukkoseni, kai sinä tiedät miten saastuttavaa tuo touhu on, Valtteri äimisteli.

Eukko ei näyttänyt ensin ymmärtävän, mutta sitten tiuskaisi:

- Se ei minua haittaa! Mene!

Kun ukko pujotteli veneellään saarten lomassa, hän valmistautui jo hauen kohtaamiseen.

- Pitäisi kai pyytää hauelta keinoa hiilidioksidin talteenottoon tai ympäristöystävällistä tapaa lentää lentokoneella, mutta minkäs minun vaimoni toiveille mahtaa, ukko totesi.

- Esox lucius, näyttäydy, Valtteri huudahti.

Valma-hauki uiskenteli vedenpintaan ja taivaalle alkoi ilmestyä uhkaavan näköisiä myrskypilviä.

- No, mitäs sinä toivot tällä kertaa, Valma-hauki kysyi synkeä ilme kasvoillaan.

Ääni väristen Valtteri aloitti:

- Vaimoni tahtoo yksityiskoneen. Hän haluaa nähdä maailmaa.

Valma-hauki katseli Valtteria apeana ja sanoi:

- Hyvä on, kun pääset kotiin vaimollasi on jo matkalaukut pakattuna.

Ja niin siinä sitten kävikin. Vaimoa ei kotona näkynyt pariin kuukauteen.

Valtterin rauha rikkoutui kuitenkin äkkiarvaamatta, kun heidän tupansa ulko-ovi lennähti selälleen ja sisään tunkeutui Marjatta. Huohottaen hän sanoi:

- Minulla on mahtava idea! Me rupeamme kauppaamaan niitä ihmehaukia! Meistä tulee äärettömän rikkaita!

- Marjatta, oletko nyt aivan sekaisin? Valtteri huudahti.

Marjatta ei välittänyt vastalauseista vaan jatkoi:

- käsketään haukea kertomaan hänen muiden lajitovereidensa olinpaikat, napataan ne ja kasvatetaan ihmehaukia lisää! Me vallataan maailmanmarkkinat. Me rakennetaan kalankasvatusimperiumi!

Valtteri meni aivan sanattomaksi, hän yritti vastustella Marjatan käskyjä, mutta lopulta hän luovutti. Lannistuneena hän taapersi veneelleen.

Keli oli hurja, aallot olivat kerrostalojen kokoisia ja sumun läpi oli miltei mahdoton nähdä.

Välillä jossain välähti salama.

Kun Valma-hauki nousi pintaan, kala aavisti jo mitä oli tekeillä. Valtteri ja Valma tuijottivat toisiaan synkeään surumielisesti.

Viimein Valtteri alkoi sopertaa:

- Tuota noin, tällä kertaa eukkoni on kyllä mennyt liian pitkälle. Hän haluaa aloittaa kalankasvatusimperiumin, hän haluaa kaupata teitä ihmehaukia.

Valma katseli ukkoa synkempänä kuin koskaan, tämä oli jo liikaa.

- Jaahas Valtteri, tiedäthän sinä etten minä ikimaailmassa voisi toteuttaa tuollaista pyyntöä. En ikinä pettäisi kalatovereitani, Valma-hauki virkkoi ja jatkoi:

- Tiedäthän, kaloistahan sanotaan, etteivät ne tunne kipua ja ettei niillä olisi minkäänlaisia tunteita, mutta usko tai älä kyllä niillä on. Me kalat tunnemme tuskaa ihan yhtä hyvin kuin te ihmisetkin, me voimme masentua tai ahdistua, mutta me tunnemme myös iloa ja viihdymme toistemme seurassa. Tuotantoeläimiksi me hauet emme rupea, vapautta meiltä ei saa ikinä riistää!

Kun Valtteri kuunteli Valma-kalan kiihkeää tunteidenpurkausta hänen silmänsä täytyivät liikituksen kyyneleistä.

- Olen niin kovin pahoillani, olen ollut niin pötkö. En olisi ikinä riistänyt sinun kalan oikeuksiasi! Valtteri pahoitteli.

- Kyllä minä Valtteri sinua uskon, olet hyväsydäminen ja sinulla on paljon hyviä ajatuksia ja ideoita, mutta voisit kyllä myös välillä olla vähän rohkeampi! Valma-hauki kehui.

- Kun palaat kotiin, löydät eukkosi tuvan pöydän äärestä, kaikki on kuten ennenkin, aikana ennen meidän ensitapaamistamme! Valma-hauki sanoi.

- Jää hyvästi! Valma lausui.

Valtteri ehätti kysymään:

- Näenkö sinua enää koskaan?

- Kenties me törmäillään kun olet kalastamassa! Valma-hauki vastasi.

Hetken päästä...

Eukko istui pöydän ääressä kuin myrskyn merkki.

-Vai että tällaisia kepposia se sinun ihmehaukesi tekee. Minä en tänne enää jää hetkeksikään!
eukko kirkaisi.

Hetkeä myöhemmin hän oli jo astunut ovesta ulos ja pamauttanut sen kiinni.

Paha vain etteivät hänen matkasäästönsä riittäneet kovin pitkälle.

Muutama päivä myöhemmin Valtteri sai kirjeen, jossa Marjatta ilmoitti asettuneensa äitinsä katon alle.

Talvikuukaudet Valtteri vietti rauhallista elämää, hän kävi pilkillä ja korjaili vajassaan verkkoja kevättä varten. Kun vihdoinkin koitti kevät, Valtteri pääsi taas laskemaan veneensä vesille. Eräänä kauniina kevätaamuna, Valtteri käveli auringonpaisteessa kohti laituria, kun yhtäkkiä vedestä singahti komea kala. Valtteri tunnisti sen heti Valmaksiksi. Hän tunsu saaneensa Valmalta anteeksi. Valtteri jäi laiturille katsomaan kaihoisasti kaukaisuuteen.

Samaan aikaan Marjatta käveli tuvan ovesta sisään ja riisui takkinsa. Hän tepasteli lieden luokse ja rupesi keittämään kalasoppaa. Samalla hän selasi älypuhelimeltaansa työväenopiston sivustoja ja tutkaili keramiikkakursseja. Marjatan mielessä viipotti uusi unelma pienestä - ilmastoneutraalista - keramiikkapuodista. Kirkas kevätaurinko heijastui Marjatan silmistä.

Ehkä maailmassa oli sittenkin vielä tippa toivoa.

Martta Protassova 4a